

PAŠINTERVIJA

- Vai Jūs neiepažīstinātu ar sevi ? -

LU emeritētais docents Vilnis Detlovs.

- Kādēļ tāda svinīga uzrunas forma "Jūs" sarunā pašam ar sevi ? -

Tikai elementāra pašcieņa. Domāju, ka tieši tās mūsu tautai šodien pietrūkst. Kas neciena sevi, to neciena arī citi. Varbūt prezidente mūs ierosinās atgūt normālu pašcieņu. Man to saglabāt palīdz arī tas, ka strādāju labākās universitātes labākajā (protams, fizmatu) fakultātē.

- Cik ilgi esiet saistīts ar LU ?-

Apāpus 55 gadus. Kad vieni okupanti patrieca citus, 1944.g. kļuva par studentu, bet pēc beigšanas sāku strādāt par jaunāko pasniedzēju, t.i. par asistentu, vēlāk docentu. Pārtraukumu veidoja tikai aspirantūra Ļeņingradā prof. A.A.Markova vadībā. No viņa ieguvu daudz gan kā matemātiķis, gan kā cilvēks, par ko esmu ļoti pateicīgs.

- Kādas ir pašas nepatīkamākās atmiņas no daudzajiem gadiem ? -

Tās neapšaubāmi ir atmiņas par divām "administratīvām epizodēm", kad biju katedras vadītājs un kad mani iecēla dekāna krēslā. Par laimi tas neturpinājās ilgi. Mana neprasme organizatoriskā darbā palīdzēja jau pēc dažiem gadiem atbrīvoties no priekšnieka statusa. Tas viss, protams, notika padomju laikos.

- Un kas Jums sagādājis patīkamus brīžus ? -

Divas lietas. Pati nodarbošanās ar matemātiku. Manuprāt, tā ir zinātne, kurā izziņas process savienojas ar grūti vārdos raksturojamu bet neapšaubāmu estētisku pārdzīvojumu. Matemātika ir skaista zinātne. Un ļoti godīga. Ja mani kolēģi citās fakultātēs neņem ļaunā, tad gribu teikt - pati godīgākā starp zinātnēm.

Otrkārt, tie ir kontakti ar jaukiem cilvēkiem. Gan maniem kolēģiem, gan studentiem. Ar to nemaz negribu teikt, ka mūsu koeksistencei ir tikai idilisks raksturs. Pie normālas dzīves pieder arī domstarpības un to noskaidrošana. Ceļš uz patiesību ir dialektisks, pretrunu pilns. Kā viens no pirmajiem to parādījis jau Sokrāts savos dialogos, kurus varam lasīt Platona izklāstā.

Pasniedzēja darbā apvienojas gan darbošanās ar matemātiku, gan sadarbošanās ar studentiem, tātad man ir divkārt apskaužama profesija.

- Tie būtu, tā sakot, pozitīvie momenti. Bet kādas ir pasniedzēja darba grūtības ? -

Tās ir neizbēgamas un slēpjas jau pašā jautājuma nostādnē. Lektora mērķis ir "iedabūt" zināšanas klausītāja galvā. Bet klausītājam vairumā gadījumu gudrības nav vajadzīgas šodien; tās varētu ievajadzēties kautkāda nenoteiktā nākotnē. Tad kādēļ sevi apgrūtināt ar smago mācīšanās darbu ? (Par smagumu runāju pilnā nopietnībā, jo tāds tas tiešām ir.)

Ja nepiemirstam, ka pasniedzējs nevar iemācīties studenta vietā, ka viņš, godīgi runājot, nevar pat studentu iemācīt, bet var tikai veicināt procesu, kura gaitā students pats mācas, - tad pasniedzēja darbs izskatās gandrīz vai bezcerīgs. Kādas tikai viltības neizdomā lektors, lai ievilinātu savus klausītājus zinību džungļos ! Kādas tikai pretviltības neizdomā studenti, lai pretotos nežēlīgajam pasniedzējam ! Nebeidzamā cīņa starp abām pusēm nozīmē, ka pasniedzēja darbs nekad nesasniegs ideālu rezultātu. Bet medaļas otra puse ir garantija, ka tas nekad neklūs garlaicīgs.

Vēsturiski-zinātniska anekdote stāsta, ka Aleksandrijas valdnieks padzirdējis par tāda Eiklīda eksistenci, kas savos "Elementos" esot izklāstījis visu ģeometriju. Nebūtu pieļaujams, ka kāds ir gudrāks par valdnieku, tādēļ matemātiķis tiek izsaukts uz rezidenci, lai valdnieku iepazīstinātu ar - kā to sauca ? Ak jā, ar ģeometriju. Bet ātri, jo pēc pusstundas troņa zālē sākas svarīga apspriede. - Augstais valdnieks, nav īpaša karaļa ceļa uz ģeometriju. Jums, tāpat kā katram, jāizlasa visas trīspadsmit "Elementu" grāmatas.

Vai maz jāsaka, ka sarunas vienīgais rezultāts bija augstās personas dziļa nepatika pret zinātniekiem un zinātni. Tas kļuva par raksturīgu pazīmi arī citiem valdniekiem. Labi zinām no savas šodienas

pieredzes.

- Varbūt varam uzzināt, kādas ir tās īpašības, kuras Jūs cilvēkos uzskatāt par visnesimpātiskākajām? Bet valdniekus liksim mierā, runāsim par zinātniekiem.

Tā ir skaidra ūdens duļķošana, lai tas izskatītos dziļāks. Šķietami nopietni vīri ar gudru seju runā, piemēram, par tādu mānticību kā astroloģiju. Vai par kautkādu noslēpumainas "kosmiskās informācijas" vai "kosmiskās enerģijas" iespaidu uz mūsu dzīvi. Dīvainā kārtā šie pravieši nemaz necenšas patiesi izpētīt un konkrēti noskaidrot kautko no vēl nepietiekami iepazītām dabas parādībām, bet ar putām uz lūpām sludina "to - nezinu ko". Par šiem jautājumiem jau esmu rakstījis universitātes avīzē, polemizējot ar prof.A.Buiķi.

- Kā ar vaļas prieku? -

Kaut neesmu jaukā atbildes autors, tomēr pievienojos formulējumam: mans vaļasprieks ir mans darbs. Tikai tad gribētu konkretizēt, ka pētniecisko darbu esmu veicis pielietotā matemātikā, proti mūzikas tekstu analizē ar matemātiskām metodēm. Tas cieši saistas arī ar mācību darbu, jo vadu studentu specsemināru par šo tēmu. Ļoti mīlu mākslas mūziku (atdalot šo jēdzienu no estrādes). Manuprāt, mūzikai starp mākslām ir līdzīgi universāls raksturs, kā matemātikai starp zinātnēm. Ja matemātika ir intelekta tīrkultūra, tad mūziku varētu dēvēt par emociju tīrkultūru.

- Atļaujiet varbūt nesmarkjūtīgu jautājumu - kā ir ar kaitīgajiem paradumiem? -

Jautājums ir vairāk nekā smalkjūtīgs. Pipēšanu esmu atmetis jau trīspadsmit gadu vecumā. Ilgojos atmest arī alkoholu, bet līdz šim nav izdevies. Visi mēģinājumi atduras pret to nežēlīgo apstākli, ka lai atmestu dzeršanu, vispirms ir jāsāk dzert; taču uz to nejūtu ne mazāko vēlēšanos. Nezinu pat, kā šņabis (ne)garšo.

- Jūsu attiecības ar reliģiju?

Absolūti neitrālas. Man nav vajdzīgs jēdziens par Dievu. Arī bez tā varu noliekt galvu Dabas neaptveramā diženuma un skaistuma priekūā. Pret baznīcu gan mana attieksme nav neitrāla. Piemēram, kā pret institūciju, kas nelikumīgi atņēma telpas Aglonas internātskolai. Protams, savu roku te ir pielicis arī LC un Māris Gailis.

- Tad vēl viens jautājums par, tā sakot, politiku: kā vērtējiet valdības plānotās pensiju likuma izmaiņas?

Es tās vērtēju kā rupju cilvēktiesību pārkāpumu, pēc būtības atņemot tiesības uz darbu. Varu savu viedokli pierādīt matemātiski. Kā zināms, tieši pateicoties darba procesam, mūsu attāli senči kļuva par h o m o s a p i e n s. Pieejot shematiski (bet tas ir tipiski matemātikai), šo norisi var aprakstīt ar vienādojumu: mērkaķis + darbs = cilvēks. Atskaitiet no abām pusēm darbu, un redzēsiet, par ko grib padarīt daļu sabiedrības mūsu varasvīri.

- Un pats pēdējais. Kas nesenā pagātnē ir Jūs īpaši iepriecējis? -

Tie ir mūsu skolu jaunatnes izcilie panākumi pasaules olimpiādēs dažādās zinātņu nozarēs, vispirms matemātikā un datorikā. Neatceros, ka kādreiz datoriku pirmajā kursa bijusi sastopama tāda pasaules čempionu komanda. Nešaubos, ka viņi kļūs par augsti kvalificētiem profesionāļiem. Tie ir arī gandrīz fantastiskie Latvijas jauno mūziķu panākumi visas planētas mērogā.

Secinājums? Ir grūti izveidot kultūru. Bet pat finansu ministriem ir grūti arī iznīcināt kultūru. Tā ir mūsu cerība.

(V. Detlovs.)□